

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан соціально-гуманітарного
факультету

Оксана ГОМОТЮК
2023 р.



ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. проректора з науково-
педагогічної роботи

Віктор ОСТРОВЕРХОВ
2023 р.



ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ІНІНОТ

В'ячеслав ПИТЕЛЬ
2023 р.



РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни

«ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ І ПОРІВНЯЛЬНА ПЕДАГОГІКА»

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність – 011 Освітні, педагогічні науки

Освітньо-професійна програма – *Управління закладами освіти*

кафедра освітології і педагогіки

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	СРС (год.)	Разом (год.)	Залік (сем.)
Денна	1	2	30	15	5	4	96	150	2
Заочна	1	2	8	4	-	-	138	150	3

Тернопіль – 2023

Робочу програму склав к.пед.н., доцент кафедри освітології і педагогіки **Роман Брик**.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри освітології і педагогіки (протокол № 2 від 28 вересня 2023 р.).

**Завідувач кафедри,
д.пед.н., проф.**



Лілія РЕБУХА

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» (протокол № 2 від 29 вересня 2023 р.).

**Голова групи забезпечення
спеціальності, к.пед.н., доц.**



Оксана КРИЧКІВСЬКА

**Гарант освітньої програми,
к. пед. н., доцент**



Оксана КРИЧКІВСЬКА

**СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Історія педагогіки та порівняльна педагогіка»**

1. Опис дисципліни «Історія педагогіки та порівняльна педагогіка»

Дисципліна «Історія педагогіки та порівняльна педагогіка»	Галузь знань, спеціальність, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 5	галузь знань – 01 «Освіта/Педагогіка»	Статус дисципліни вибіркова Мова навчання українська
Кількість залікових модулів – 3	Спеціальність – 011 «Освітні. педагогічні науки» Освітньо-професійна програма – «Управління закладами освіти»	Рік підготовки: <i>Денна – 1 курс</i> <i>Заочна – 1 курс</i> Семестр: <i>Денна – 2 семестр</i> <i>Заочна – 2 семестр</i>
Кількість змістових модулів – 2	ступінь вищої освіти – магістр	Лекції: <i>Денна – 30</i> <i>Заочна - 8</i> Практичні заняття: <i>Денна – 15</i> <i>Заочна – 4</i>
Загальна кількість годин <i>денна – 150 год.</i> <i>заочна – 150 год.</i>		Самостійна робота: <i>Денна – 96</i> <i>Заочна – 138</i> Індивідуальна робота <i>Денна – 5</i> Тренінг <i>Денна – 4</i>
Тижневих годин: Денна форма навчання 10, з них аудиторних – 3		Вид підсумкового контролю – залік

2. Мета і завдання дисципліни

«Історія педагогіки та порівняльна педагогіка»

2.1. Мета вивчення дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія педагогіки та порівняльна педагогіка» є формування у магістрантів цілісної системи історико-педагогічних знань, уміння мислити педагогічними категоріями, аналізувати, зіставляти теоретичні погляди, педагогічні процеси та явища, характеризувати тенденції їх розвитку та формування порівняльно-педагогічної компетенції майбутніх фахівців; розширення наукового і загальнокультурного світогляду магістрантів, сформувати вміння застосовувати набуті знання у майбутній освітній діяльності.

2.2. Завдання вивчення дисципліни:

- забезпечення знаннями щодо особливостей, закономірностей і тенденцій розвитку виховання, освіти й педагогічної думки різних народів з найдавніших часів до сьогодення;
- набуття вмінь аналізу та співставляння теоретичних поглядів педагогів, процесів та явищ педагогічної практики в країні, регіоні та світі, виявлення тенденцій розвитку;
- набуття вмінь аналізу літератури з проблем розвитку освіти (вітчизняної та зарубіжної), творів педагогів і просвітителів різних часів;
- формування системи професійних цінностей, що поєднують повагу до національної історико-педагогічної спадщини, патріотизм, толерантне ставлення до світового досвіду виховання й навчання;
- ознайомлення з документами провідних Міжнародних інституцій у сфері освіти, державними документами про освіту та виховання розвинених країн світу та України;
- осмислене розкриття об'єкта та предмету порівняльної педагогіки, специфіки її понятійно-категоріального апарату та визначення місця певних аспектів порівняльної педагогіки в системі педагогічного знання та практики.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- загальні тенденції розвитку педагогіки, освіти та виховання у конкретних історичних періодах розвитку провідних цивілізацій;
- педагогічні ідеї та погляди представників педагогічної думки України та світу;
- актуальні теоретико-методологічні та методичні засади порівняльної педагогіки як галузі наукових знань;
- сучасні наукові підходи до аналізу генези порівняльної педагогіки як галузі наукових знань;

- тенденції розвитку освіти в глобальному, європейському та національному вимірах.

повинен уміти:

- аналізувати, визначати закономірності історичного розвитку теорії та практики навчання і виховання, порівнювати педагогічні теорії, явища і факти;
- критично осмислювати педагогічний досвід минулого, визначати кращі його надбання для сучасної педагогічної теорії та практики;
- аналізувати джерела з історії педагогіки, зокрема праці відомих педагогів та діячів освіти;
- здійснювати критичний аналіз та оцінку сучасних наукових досягнень у галузі порівняльної педагогіки з дотриманням норм наукової етики;
- аналізувати, порівнювати та зіставляти явища та процеси, що відбуваються в освіті різних країн, геополітичних регіонів та у світі в цілому;
- здійснювати пошук необхідної інформації з освітніх/педагогічних наук у друкованих, електронних та інших джерелах, аналізувати, систематизувати її, оцінюючи достовірність та релевантність;
- генерувати нові ідеї при вирішенні дослідницьких завдань, у тому числі в міждисциплінарних галузях;
- здійснювати консультативну діяльність у сфері освітніх, педагогічних наук.

2.3. Матеріально-технічне забезпечення.

Технічні засоби (мультимедійне устаткування, комп'ютери), обладнання, прилади та інструменти (тематичні стенди, таблиці, дидактичні матеріали).

3. Програма навчальної дисципліни «Історія педагогіки та порівняльна педагогіка»

Змістовий модуль 1. Історія зарубіжної школи та педагогіки

Тема 1. Освіта та виховання з найдавніших часів до XVII ст.

Освіта й виховання в античному світі (спартанська та афінська системи виховання, педагогічні ідеї античних філософів); історія становлення університетів; педагогічні ідеї епохи Відродження; епоха Нового часу; основні етапи життєдіяльності Я. А. Коменського; складові концепції видатного чеського педагога.

Література: [3; 14; 16; 21; 31].

Тема 2. Педагогічні системи представників епохи Просвітництва Ж.-

Ж.Руссо та Дж. Локка.

Стан суспільного розвитку країн Західної Європи в період буржуазних революцій; основні педагогічні ідеї Дж. Локка та Ж.-Ж. Руссо; основні положення педагогічних поглядів представників епохи Просвітництва.

Література: [3; 14; 16; 18; 31].

Тема 3. Ідеї розвивального навчання в західноєвропейській педагогіці XVIII – XIX століть.

Основні етапи життя й діяльності Й. Г. Песталоцці, Й. Гербарта, А. Дістервега; основні положення педагогічних систем представників ідеї розвивального навчання.

Література: [3; 14; 15; 24; 31].

Змістовий модуль 2. Історія вітчизняної школи та педагогіки

Тема 4. Розвиток виховання та освіти на території України з найдавніших часів до к. XVII – поч. XVIII ст.

Стан суспільного розвитку Київської Русі; основні етапи розвитку писемності та шкільної освіти; система шкіл і методика викладання в них; педагогічні пам'ятки Київської Русі; витоки вітчизняної духовної культури й системи духовних цінностей українців; процес становлення й розвитку системи середньої освіти (братські школи) та вищої освіти (Острозька академія); чинники розвитку педагогічної думки й педагогічні погляди українських просвітителів епохи Відродження й подальшого часу.

Література: [3; 14; 16; 22; 24].

Тема 5. Українське шкільництво та педагогічна думка у XVIII ст.

Процес розвитку національної системи вищої освіти (Києво-Могилянської академії) та середньої (колегій) за часів національного відродження та подальшої денационалізації на українських землях (Лівобережна та Правобережна Україна). Вплив епохи Просвітництва на розвиток прогресивних ідей української педагогічної думки та діяльності просвітників.

Література: [3; 11; 15; 21; 23].

Тема 6. Розвиток шкільництва та поширення ідеї народності в педагогічній думці України (XIX – поч. XX ст.).

Основні положення освітніх реформ, що сформували систему освіти Російської імперії. Основні положення світогляду К. Д. Ушинського; головні ідеї теорії та практики педагога: антропологічні основи педагогіки; аспекти обґрунтування народної школи, формування в учнів національного

характеру, переконань, світогляду, моралі, ставлення К. Д. Ушинського до праці в житті людини. Трактування принципу народності й методичні інновації процесу навчання й виховання в поглядах Т. Г. Лубенця, Х. Д. Алчевської.

Література: [3; 6; 9; 15; 22].

Тема 7. Педагогічні системи видатних українських педагогів ХХ ст.: А. С. Макаренка, В. О. Сухомлинського.

Теорія та практика видатних педагогів ХХ ст.; основні положення педагогічної системи А. С. Макаренка та В. О. Сухомлинського.

Література: [4; 11; 14; 15; 21-23].

Змістовий модуль 3. Загальні основи порівняльної педагогіки

Тема 8. Порівняльна педагогіка як галузь педагогічної науки і навчальна дисципліна.

Предмет і місце Порівняльної педагогіки в системі педагогічних наук. Предмет порівняльної педагогіки. Мета порівняльної педагогіки. Об'єкт дослідження у порівняльній педагогіці. Завдання порівняльної педагогіки. Функції порівняльної педагогіки. Методи порівняльно-педагогічного дослідження. Країнознавчі та проблемні порівняльно-педагогічні дослідження.

Література [5; 10; 19; 28; 32].

Тема 9. Історія розвитку порівняльної педагогіки як науки.

Етапи розвитку порівняльної педагогіки як науки. Донауковий період. М.А. Жюльєн як засновник порівняльної педагогіки. К.Д. Ушинський, С. Русова, М. Арнольд (Англія). Міжнародне бюро освіти. П. Сандіфорд, Л. Кендел, Н. Хенсен. Вплив на розвиток порівняльної педагогіки теорій і концепцій соціальних наук. Українські дослідники закордонної освіти: О.Ф. Музиченко, С.А. Ананьїн, Я.Ф. Чепіга, С.Ф. Русова.

Література [5; 10; 19; 32].

Тема 10. Соціально-економічні та політичні фактори розвитку освіти.

Сутність глобалізації та інтернаціоналізації, їхній вплив на розвиток освіти. Світовий освітній простір. Вирішення проблем економічної ефективності освіти. Сучасний характер соціального попиту на освіту. Стратегії розвитку освіти в різних регіонах світу.

Література [5; 10; 19; 20; 29; 32].

Тема 11. Сучасний стан та перспективи розвитку освіти в

зарубіжних країнах та в Україні.

Характеристика освітньої системи в США. Характеристика освітньої системи у Великобританії. Характеристика освітньої системи в Німеччині. Характеристика освітньої системи у Франції. Характеристика освітньої системи в Японії. Характеристика освітньої системи в Польщі. Характеристика освітньої системи в Україні.

Література [4; 5; 10; 19; 32].

Тема 12. Реформування освіти: стратегічні аспекти.

Основні напрями розвитку та тенденції реформування освіти у світі. Сучасне розуміння понять «неграмотність» і «грамотність». Орієнтація на неперервну освіту. Дошкільне виховання в сучасному світі. Особливості реформаційних процесів на етапі початкового навчання. Загальна характеристика середньої освіти. Основні напрями розвитку професійної освіти. Тенденції розвитку системи вищої освіти. Підготовка педагогічних фахівців. Приватні навчальні заклади в системі неперервної освіти. Освіта дорослих у сучасному світі.

Література [4; 5; 10; 19; 33].

4. Структура вивчення дисципліни «Історія педагогіки та порівняльна педагогіка» денна/заочна форма навчання

Назва теми	Кількість годин								Контрольні заходи
	Лекції		Практичні заняття		Самостійна робота		ІРС		
	ДФ Н	ЗФН	ДФН	ЗФН	ДФН	ЗФН	ДФН	ЗФН	
Змістовий модуль 1. Історія зарубіжної школи та педагогіки.									
Тема 1. Освіта та виховання з найдавніших часів до XVII ст.	2		1		8	11	-	-	Тести, вправи, презентації результатів виконаних завдань
Тема 2. Педагогічні системи представників епохи Просвітництва Ж.-Ж. Руссо та Дж. Локка.	2		1		8	11	-	-	Презентації результатів виконаних завдань
Тема 3. Ідеї розвивального навчання в західноєвропей	2	2	1	1	8	11	1	-	Тести, вправи, презентації результатів

ській педагогіці XVIII – XIX століть.									виконаних завдань
Змістовий модуль 2. Історія вітчизняної школи та педагогіки									
Тема 4. Розвиток виховання та освіти на території України з найдавніших часів до к. XVII – поч. XVIII ст.	2		1		8	12	-	-	Тести, вправи, презентації результатів виконаних завдань
Тема 5. Українське шкільництво та педагогічна думка у XVIII ст.	2		1		8	12	1	-	Тести, вправи, презентації результатів виконаних завдань
Тема 6. Розвиток шкільництва та поширення ідеї народності в педагогічній думці України (XIX – поч. XX ст.).	2		1		8	12	-	-	Тести, вправи, презентації результатів виконаних завдань
Тема 7. Педагогічні системи видатних українських педагогів XX ст.: А. С. Макаренка, В. О. Сухомлинського.	2	2	1	1	8	12	1	-	Тести, вправи, презентації результатів виконаних завдань
Змістовий модуль 3. Загальні основи порівняльної педагогіки									
Тема 8. Порівняльна педагогіка як галузь педагогічної науки і навчальна дисципліна	2	2	1	1	8	11			Поточне опитування; проблемні завдання
Тема 9. Історія розвитку порівняльної педагогіки як науки	2		1		8	11			Поточне опитування; проблемні завдання
Тема 10. Соціально-економічні та	4		2		8	11			Аналітичні звіти, реферати;

політичні фактори розвитку освіти									проблемні практичні завдання
Тема 11. Сучасний стан та перспективи розвитку освіти в зарубіжних країнах та в Україні	4		2		8	12	1		Аналітичні звіти, реферати; проблемні практичні завдання
Тема 12. Реформування освіти: стратегічні аспекти	4	2	2	1	8	12	1	-	Аналітичні звіти, реферати; проблемні практичні завдання, есе
Разом	30	8	15	4	96	13	5	-	
Тренінг					4				
Підсумковий контроль	Залік								

5. Тематика практичних занять.

Змістовий модуль 1. Історія зарубіжної школи та педагогіки

Практичне заняття 1. Освіта та виховання з найдавніших часів до XVII ст.

Мета: Узагальнити знання про освіту й виховання в античному світі (спартанська та афінська системи виховання, педагогічні ідеї античних філософів); дослідити історію становлення університетів; проаналізувати педагогічні ідеї епохи Відродження. Охарактеризувати епоху Нового часу; ознайомитися з основними етапами життєдіяльності Я. А. Коменського; проаналізувати складові концепції видатного чеського педагога.

Питання для обговорення:

1. Школа та педагогічна думка за часів Античності. Порівняльна характеристика систем освіти Спарти та Афін. Виховання, освіта й педагогічна думка в Давньому Римі.
2. Європейські університети: історія становлення, зміст освіти, особливості управління та діяльності.
3. Загальна характеристика епохи Відродження: сутність явища, представники, формування нового ідеалу виховання.
4. Гуманізм педагогічної системи Яна Амоса Коменського (1592- 1670):
 - а) характеристика основних етапів педагогічної діяльності Я. А. Коменського; мета і завдання виховання, фактори формування особистості;
 - б) принципи природовідповідності, гуманності та народності як основа

- педагогіки Я. А. Коменського, ідея пансофічної школи;
- в) вікова періодизація й дидактичні ідеї Я. А. Коменського (завдання, принципи, правила, методи й форми організації навчання);
- г) школа як «майстерня гуманності», вимоги до вчителя;
- д) ідеї морального виховання Я. А. Коменського.

Проблемні питання:

1. У чому полягають риси спільності й відмінності в спартанській та афінській виховних системах у цільовому та змістовому аспектах?
2. Доведіть існування ідеї природовідповідності в поглядах давньогрецьких педагогів.
3. Поміркуйте щодо ролі та практичної можливості використання сократичної бесіди в сучасній школі.
4. Чи зберігає класно-урочна система, розроблена Я. А. Коменським, свою актуальність і в наш час? Якщо так, то чому? Поміркуйте, які переваги має урок перед іншими формами організації навчальної роботи у школі. Чи має урок якісь об'єктивні недоліки, яких не вдається усунути й сьогодні?

Література: [3; 14; 16; 21; 31].

Практичне заняття 2. Педагогічні системи представників епохи Просвітництва Ж.-Ж.Руссо та Дж. Локка.

Мета: Систематизувати знання про стан суспільного розвитку країн Західної Європи в період буржуазних революцій; засвоїти основні педагогічні ідеї Дж. Локка та Ж.-Ж. Руссо; порівняти основні положення педагогічних поглядів представників епохи Просвітництва.

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика епохи Просвітництва в Західній Європі.
2. Педагогічні погляди Дж. Локка:
 - а) філософські та соціальні погляди як джерело побудови педагогічної концепції;
 - б) мета та завдання виховання; в) програма виховання джентльмена. «Думки про виховання».
3. Загально-педагогічні ідеї Ж.-Ж. Руссо:
 - а) філософські та суспільно-політичні засади педагогічних ідей Ж.-Ж. Руссо;
 - б) мета виховання та загально-педагогічні принципи Ж.-Ж. Руссо.
 - в) вікова періодизація, зміст навчання й виховання в кожному з періодів. «Еміль, або Про виховання».

Проблемні питання:

1. Дайте характеристику філософських і суспільно-політичних поглядів Дж. Локка. Поміркуйте про їх взаємозв'язок із теорією «чистої дошки» видатного англійського педагога.
2. Проаналізуйте твір Дж. Локка «Думки про виховання». Поясніть, чому в

структурі цього твору та у своїй виховній системі Дж. Локк дотримується такої послідовності: фізичне виховання, моральне виховання, розумове виховання.

3. Сформулюйте сутність підходів Ж.-Ж. Руссо до вирішення проблеми факторів формування особистості. Чим відрізняється його підхід від позицій Я. А. Коменського та Дж. Локка? Чи є ці ідеї актуальними для вирішення проблем виховання в сучасних умовах?

4. Згадайте тлумачення принципу природовідповідності Я. А. Коменським, Ж.-Ж. Руссо, (наведіть цитати з відповідних творів). Сформулюйте своє розуміння цього принципу. Яке визначення знайшов він у сучасних концепціях національного виховання?

Література: [3; 14; 16; 18; 31].

Практичне заняття 3. Ідеї розвивального навчання в західноєвропейській педагогіці XVIII – XIX століть.

Мета: Ознайомитися з основними етапами життя й діяльності Й. Г. Песталоцці, Й. Гербарта, А. Дістервега. Охарактеризувати основні положення педагогічних систем представників ідеї розвивального навчання.

Питання для обговорення:

1. Педагогічна система Й. Г. Песталоцці (1746-1827):

- а) соціально-реформаторські ідеї Й. Г. Песталоцці, соціальнопедагогічна та освітня діяльність;
- б) принципи природовідповідного та гармонійного розвитку особистості в теорії елементарної освіти.

2. Педагогічна система Й. Гербарта (1776-1841):

- а) мета виховання в педагогічній системі Й. Гербарта;
- б) теорія виховання Й. Гербарта;
- в) дидактичні погляди Й. Гербарта.

3. Педагогічна діяльність та погляди А. Дістервега (1790-1866):

- а) освітній ідеал педагога;
- б) мета та завдання виховання;
- в) загальнопедагогічні принципи А. Дістервега;
- г) дидактичні погляди.

4. Порівняльний аналіз педагогічних поглядів зазначених педагогів на мету та завдання виховання й навчання.

Проблемні питання:

1. Поміркуйте про відмінності трактування принципу наочності в дидактичних концепціях Я. А. Коменського, Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці, А. Дістервега.

2. Дістервег зазначав, що поганий учитель подає істину, а хороший учитель її знаходить. У чому полягають особливості діяльності хорошого вчителя (методи навчання, які він застосовує) на думку А. Дістервега та на Вашу

думку?

3. Поміркуйте про ставлення до фізичних покарань Я. А. Коменського, Дж. Локка, Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці. У чому полягає принципова відмінність у ставленні педагогів до цієї проблеми, чим вона зумовлена?

Література: [3; 14; 15; 24; 31].

Змістовий модуль 2. Історія вітчизняної школи та педагогіки

Практичне заняття 4. Розвиток виховання та освіти на території України з найдавніших часів до к. XVII – поч. XVIII ст.

Мета: Узагальнити знання про стан суспільного розвитку Київської Русі; засвоїти основні етапи розвитку писемності та шкільної освіти; ознайомитись із системою шкіл і методикою викладання в них; проаналізувати педагогічні пам'ятки Київської Русі; дослідити витоки вітчизняної духовної культури й системи духовних цінностей українців. Охарактеризувати процес становлення й розвитку системи середньої освіти (братські школи) та вищої освіти (Острозька академія); ознайомитися з чинниками розвитку педагогічної думки й педагогічними поглядами українських просвітителів епохи Відродження й подальшого часу.

Питання для обговорення:

1. Виховання, освіта та педагогічна думка в Україні часів Київської Русі: виховання у прадавніх слов'ян, зародження писемності; провідні причини та головні ініціатори розвитку освіти; типи шкіл, зміст і методи навчання в них; аналіз твору «Повчання дітям» Володимира Мономаха.
2. Діяльність просвітителів українського походження на ниві європейської та вітчизняної освіти в XV – XVI століттях: Павло Русин; Юрій Дрогобич; Іван Вишенський.
3. Роль Острозької академії у формуванні національних традицій освіти й виховання.
4. Братські школи: виникнення, розвиток, їх роль у формуванні національної самосвідомості та культури. Педагогічна думка вчителів братських шкіл: брати Зизанії, Памва Беринда, Симеон Полоцький, Єпифаній Славинецький, Інокентій Гізель: завдання освіти й виховання, їх роль у житті суспільства й людини; принципи, зміст і методи освіти та виховання; вимоги до вчителів і батьків.

Проблемні питання:

1. Поміркуйте та сформулюйте аргументи, що доводять взаємозв'язок і взаємовплив народної та офіційної, наукової педагогіки.
2. Як розвивався народно-педагогічний ідеал українців у різні історичні епохи?
3. Сформулюйте моральний кодекс часів Київської Русі. Хто і в якому творі виклав такий кодекс? Як поєднуються в ньому основи традиційної народної та

християнської моралі.

4. Сформулюйте причини становлення нового типу українського закладу освіти Острозької академії. Поміркуйте, в чому полягала новизна, з'ясуйте роль видатних особистостей (погляди й діяльність) у формуванні ідеалу української національної школи того часу.

5. Визначте роль Острозької академії та братських шкіл у поширенні освіченості серед українського населення, формуванні рис освіченості українців.

Література: [3; 14; 16; 22; 24].

Практичне заняття 5. Українське шкільництво та педагогічна думка у XVIII ст.

Мета: Схарактеризувати процес розвитку національної системи вищої освіти (Києво-Могилянської академії) та середньої (колегій) за часів національного відродження та подальшої денаціоналізації на українських землях (Лівобережна та Правобережна Україна). Проаналізувати вплив епохи Просвітництва на розвиток прогресивних ідей української педагогічної думки та діяльності просвітників.

Питання для обговорення:

1. Становлення Київської братської школи-колегії-академії. Києво-Могилянська академія – осередок освіти й культури православних народів.
2. Педагогічна думка вітчизняних просвітителів XVIII століття (Григорій Сковорода, Феофан Прокопович): загальнопедагогічні ідеї (мета освіти й виховання, принципи народності, природовідповідності; зміст та методи освіти й виховання; вимоги до вчителя).
3. Шкільництво Правобережної та Лівобережної України в період посилення колоніального гніту та денаціоналізації українського народу: розвиток католицьких колегіумів; діяльність Едукаційної комісії; стан українських шкіл; колегіуми – заклади середньої освіти; спеціальні школи; Попівська академія.

Проблемні питання:

1. Хто з українських гетьманів доклав найбільших зусиль для розвитку освіти в Україні? У чому полягали ці зусилля? Як ви оцінюєте рівень освіченості козацької верхівки, рядових козаків у різні періоди існування козацтва як військово-політичного явища?
2. У чому полягає внесок Петра Могили в розвиток освіти в Україні? З якими історичними фактами пов'язане те, що оцінки щодо його просвітницької діяльності не є однозначно позитивними.
3. Що являли собою школи мандрівних дяків як педагогічне явище?

Література: [3; 11; 15; 21; 23].

Практичне заняття 6. Розвиток шкільництва та поширення ідеї

народності в педагогічній думці України (XIX – поч. XX ст.).

Мета: Ознайомитися з основними положеннями освітніх реформ, що сформувавши систему освіти Російської імперії. Засвоїти основні положення світогляду К. Д. Ушинського; проаналізувати головні ідеї теорії та практики педагога: антропологічні основи педагогіки; аспекти обґрунтування народної школи, формування в учнів національного характеру, переконань, світогляду, моралі, визначити ставлення К. Д. Ушинського до праці в житті людини. Проаналізувати трактування принципу народності й методичні інновації процесу навчання й виховання в поглядах Т. Г. Лубенця, Х. Д. Алчевської.

Питання для обговорення:

1. Становлення системи освіти в Російській імперії за реформами XIX ст. Земські школи. Недільні школи.
2. К. Д. Ушинський про педагогіку як науку і мистецтво виховання. Антропологічні основи педагогіки. Ідея народності виховання як методологічний принцип педагогічної системи К. Д. Ушинського. Розробка педагогом національної системи виховання.
3. Дидактичні погляди К. Д. Ушинського: вирішення проблеми мети освіти: концепції формальної та матеріальної мети освіти; дидактичні принципи; урок і самостійна робота учнів; навчальні книги К. Д. Ушинського: нові методичні ідеї та застосування надбань народної педагогіки; вимоги до вчителя-вихователя та його підготовки.
4. К. Д. Ушинський про роль праці в розвитку особистості й суспільства.
5. Розвиток педагогічної думки та народної школи в Україні. Педагогічні ідеї та діяльність Т. Г. Лубенця, Х. Д. Алчевської.

Проблемні питання:

1. Як обґрунтував К. Д. Ушинський необхідність формування в дітей національного характеру, світогляду, моралі, духовності? Чи актуальні його міркування щодо цих питань для сучасної школи?
2. Спираючись на аргументи статті К. Д. Ушинського «Праця в її психічному та виховному значенні», доведіть, що праця є головним інструментом створення матеріальних цінностей і необхідна для фізичного й духовного вдосконалення людини, для підтримки людської гідності, для свободи й щастя людини.
3. Прокоментуйте вислови К. Д. Ушинського: «Саме виховання, якщо воно бажає щастя людині, повинне виховувати її не для щастя, а готувати до праці життя...». «Виховання повинне розвивати в людині звичку до праці, воно повинне дати їй можливість знайти для себе працю в житті».

Література: [3; 6; 9; 15; 22].

Практичне заняття 7. Педагогічні системи видатних українських педагогів XX ст.: А. С. Макаренка, В. О. Сухомлинського.

Мета: Оволодіти знаннями про теорію та практику видатних педагогів ХХ ст. Проаналізувати основні положення педагогічної системи А. С. Макаренка та В. О. Сухомлинського. Формувати у студентів здатність аналізувати педагогічні теорії, їх гуманістичні основи, враховуючи суспільно-політичні умови, в яких формувалися світогляди педагогів.

Питання для обговорення:

1. Джерела формування педагогічного світогляду А. С. Макаренка, В. О. Сухомлинського.

2. Педагогічна система А. С. Макаренка:

1) мета та принципи виховання; сутність педагогічного гуманізму;

2) теорія колективу А. С. Макаренка:

а) принципи життєдіяльності колективу;

б) роль традицій у житті колективу;

в) місце праці в житті колективу;

г) естетична виразність; г) дисципліна як результат виховання в колективі;

3) проблеми сімейного виховання в педагогічній спадщині А. С. Макаренка;

4) майстерність педагога-вихователя в теорії А. С. Макаренка.

3. Народознавчі та гуманістичні основи педагогічної системи В. О. Сухомлинського:

а) педагогічний гуманізм;

б) роль колективу у формуванні гармонійної особистості;

в) основи родинно-шкільного виховання. Впровадження ідей та засобів народної педагогіки.

4. Система морального виховання в школі В. О. Сухомлинського:

а) форми, методи та засоби виховання загальнолюдських цінностей;

б) проблеми виховання патріота, громадянина в педагогічній практиці В. О. Сухомлинського.

5. Сутнісні характеристики процесу розумового виховання; методи навчальної роботи в початковій школі (школа радості), середній та старшій школі.

6. Роль праці у вихованні гуманної людини. Педагогічні принципи та вимоги до організації праці.

Проблемні питання:

1. Сформулюйте принципи побудови системи самоврядування у виховних закладах, якими керував А. Макаренко. Зробіть висновок, чи була ця система побудована на демократичних засадах?

2. У чому полягає діалектика інтересів колективу й особистості в теорії та практиці колективного виховання А. Макаренка? Чи є макаренківська теорія колективного виховання актуальною для сучасної школи? Обґрунтуйте свою

точку зору.

3. У чому, на думку В. Сухомлинського, полягають «секрети» виховання дітей без покарань? Чи є методика такого виховання, на Вашу думку, посиленою для кожного вчителя?

Література: [4; 11; 14; 15; 21-23].

Практичне заняття 8. Порівняльна педагогіка як галузь педагогічної науки і навчальна дисципліна.

Мета: Узагальнення знань про компаративну педагогіку як науку про тенденції розвитку світових освітніх систем.

Питання для обговорення:

1. Предмет, об'єкт і завдання порівняльної педагогіки.
2. Зв'язки порівняльної педагогіки з іншими науковими дисциплінами психолого-педагогічного циклу.
3. Актуальні проблеми порівняльної педагогіки сучасності.

Проблемні питання:

1. Розкрийте провідні тенденції розвитку освітньої галузі на межі ХХ-ХХІ ст.
2. Розкрийте світові системи управління освітою: тенденції централізації та децентралізації.
3. Розкрийте полікультурність як принцип організації навчально-виховного процесу в загальноосвітній і вищій школі зарубіжжя.

Література [5; 10; 19; 28; 32].

Практичне заняття 9. Історія розвитку порівняльної педагогіки як науки.

Мета: З'ясування соціально-економічних передумов виникнення порівняльної педагогіки, розкриття етапів її розвитку як науки. Висвітлення внеску вітчизняних і зарубіжних педагогів-компаративістів.

Питання для обговорення:

1. Соціально-економічні передумови виникнення порівняльної педагогіки.
2. Періодизація розвитку порівняльної педагогіки. Загальна характеристика.
3. Порівняльна педагогіка в зарубіжних країнах. Визначні вчені-компаративісти.
4. Внесок вітчизняних науковців до розвитку теорії і практики порівняльно-педагогічних досліджень.

Проблемні питання:

1. Розкрийте становлення й розвиток порівняльної педагогіки.
2. Здійсніть історико-ретроспективний огляд розвитку порівняльної педагогіки.
3. Проаналізуйте внесок вітчизняних дослідників до розвитку порівняльної педагогіки.

Література [5; 10; 19; 32].

Практичне заняття 10. Соціально-економічні та політичні фактори розвитку освіти.

Мета: Узагальнення знань про проблеми і напрями вдосконалення системи вищої освіти, про тенденції розвитку світових освітніх систем.

Питання для обговорення:

1. Інтеграція освіти й науки України до європейського освітнього й інформаційного простору.
2. Загальна характеристика ECTS.
3. Реформування вищої школи України у відповідності до вимог Болонського процесу.

Проблемні питання:

1. Проаналізуйте освітні технології у професійно-педагогічній підготовці вчителя за кордоном й в Україні.
2. Охарактеризуйте науково-педагогічні дослідження у педагогіці зарубіжжя.
3. Розкрийте реалізацію принципу верифікації інновацій у зарубіжній педагогіці.
4. Розкрийте основні характеристики світового освітнього простору.
Література [5; 10; 19; 20; 29; 32].

Практичне заняття 11. Сучасний стан та перспективи розвитку освіти в зарубіжних країнах та в Україні.

Мета: З'ясування основних напрямів і змісту реформування світових освітніх систем професійної і вищої освіти.

Питання для обговорення:

1. Характеристика провідних напрямів сучасних освітніх реформ за кордоном.
2. Основні шляхи реформування системи вищої освіти в Німеччині, Франції, Іспанії та Італії.
3. Провідні тенденції розвитку вищої освіти Данії, Фінляндії, Швеції.
4. Специфіка освітньо-виховних систем у країнах Сходу: Китай і Японія.

Проблемні питання:

1. Розкрийте співвідношення виховного й освітнього компонентів у вищій школі зарубіжних країн: компаративний аналіз.
2. Проаналізуйте тенденції розвитку й досвід реформування педагогічної освіти в зарубіжних країнах.
3. Порівняйте педагогічну освіту Великобританії та США.
4. Проаналізуйте систему підготовки науково-педагогічних кадрів у Німеччині та Франції.
5. Здійсніть порівняльний аналіз розвитку систем освіти Польщі, Словаччини, Угорщини, Чехії, країн Прибалтики в умовах формування

загальноєвропейського простору освіти.

Література [4; 5; 10; 19; 32].

Практичне заняття 12. Реформування освіти: стратегічні аспекти.

Мета: З'ясування основних напрямів і змісту реформування світових освітніх систем.

Питання для обговорення на семінарі

1. Стратегія розвитку освіти у світі.
2. Реформи початкової школи.
3. Стан і розвиток середньої освіти.
4. Розвиток професійної освіти.
5. Тенденції розвитку вищої освіти. Освіта дорослих.
6. Напрями реформування освітньої сфери в Україні.

Проблемні питання:

Охарактеризуйте соціокультурні чинники, що зумовили розвиток дошкільної (початкової / середньої / професійно-технічної/ вищої) освіти у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

Література [4; 5; 10; 19; 33].

7. Самостійна робота.

№ п/п	Тематика	К-сть годин	К-сть годин
		ДФН	ЗФН
1.	Освіта та виховання з найдавніших часів до XVII ст.	8	11
2.	Педагогічні системи представників епохи Просвітництва Ж.-Ж. Руссо та Дж. Локка.	8	11
3.	Ідеї розвивального навчання в західноєвропейській педагогіці XVIII – XIX століть.	8	11
4.	Розвиток виховання та освіти на території України з найдавніших часів до к. XVII – поч. XVIII ст.	8	12
5.	Українське шкільництво та педагогічна думка у XVIII ст.	8	12
6.	Розвиток шкільництва та поширення ідеї народності в педагогічній думці України (XIX – поч. XX ст.).	8	12
7.	Педагогічні системи видатних українських педагогів XX ст.: А. С. Макаренка, В. О. Сухомлинського.	8	12

8.	Порівняльна педагогіка як галузь педагогічної науки і навчальна дисципліна.	8	11
9.	Історія розвитку порівняльної педагогіки як науки.	8	11
10.	Соціально-економічні та політичні фактори розвитку освіти.	8	11
11.	Сучасний стан та перспективи розвитку освіти в зарубіжних країнах та в Україні.	8	12
12.	Реформування освіти: стратегічні аспекти.	8	12
Разом:		96	138

8. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Історія педагогіки та порівняльна педагогіка» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- розв'язування тестових завдань;
- завдання на конструювання оптимального набору понять і категорій власного дослідження;
- поточне опитування;
- вирішення проблемних запитань;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- залік.

9. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Історія педагогіки та порівняльна педагогіка» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3	Разом
30%	40%	30%	100%
1. Усне опитування під час заняття (1-7 теми по 5 балів = 35 балів) 2. Письмова робота – макс. 65 балів	1. Усне опитування під час заняття (8-12 теми по 5 балів = 25 балів) 2. Письмова робота макс. 75 балів	1. Написання та захист КПЗ = 80 б. 2. Виконання завдань під час тренінгу = 20 б.	100

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	Відмінно	A (відмінно)
85-89	Добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	Задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)

35-58	Незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

10. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменуван ня	Номер теми
1.	Друковані роздаткові матеріали	1–12
2.	Методичні матеріали для проведення інформаційно-комунікаційної роботи	1–12
3.	Електронний варіант лекцій	1–12
4.	Електронний варіант практичних занять	1–12

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ З ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ

1. Андрагогічна парадигма: загальнонауковий контекст / авт. і уклад. В. О. Вихрущ : монографія. Тернопіль : Крок, 2019. 417 с.
2. Аніщенко О. Професійна підготовка андрагогів: обґрунтування доцільності в контексті професіоналізації освіти дорослих в Україні. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія : Педагогіка*. 2017. №2. С. 155–163.
3. Артемова Л. В. Історія педагогіки України: підручник. К.: Либідь, 2006. 424 с.
4. Березівська Л. Д. Реформування шкільної освіти в Україні у ХХ столітті: монографія. К.: Богданова А.М., 2008. 406 с.
5. Васюк О. В. Порівняльна педагогіка : підруч. Київ : ТОВ «ЦП «Компрінт» 2016. 412 с.
6. Васькович Г. Шкільництво в Україні (1905–1920 рр.). К.: Мандрівець, 1996. 360 с.
7. Ващенко Г. Виховний ідеал. Полтава, 1994. 190 с.
8. Вовк Л. П. Громадсько-педагогічне сподвижництво в Україні (етапи і особливості). К.: «Просвіта», 1998. 179 с.
9. Диференційований підхід в історії української школи (кінець ХІХ – перша третина ХХ ст.): монографія; авт. Сухомлинська О. В., Дічек Н. П., Березівська Л. Д., Гупан Н. М., Бондар Л. С., Антоненко Н. Б., Філімонова Т. В., Антоненко М. Я., Куліш Т. І., Шевченко С. М. К.: Педагогічна думка, 2013. 620 с.
10. Джурило А. П., Глушко О. З., Локшина. О. І. Трансформаційні процеси у

- шкільній освіті країн Європейського Союзу та США : моногр. НАПН України, Ін-т педагогіки. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2018. 191 с.
11. Дроб'язко П. І. Українська національна школа : витоки і сучасність: посібник. К.: Академія, 1997. 184с.
 12. Дубасенюк О.А., Самойленко О.А. Основи андрагогіки (для фахівців у галузі освіти дорослих): навч.-метод. посіб. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2020. 175 с.
 13. Ісаєвич Я. Концепція тримовної школи в Європі XVI ст. [Острозька школа (1576 р.)]. *Урок української*. 1999. № 1. С. 53 – 56.
 14. Історія педагогіки: навчальний посібник; за ред. О.А. Дубасенюк, М. В. Левківського. Житомир: ЖДПУ, 1999. 336 с.
 15. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Уклад.: О. О. Любар; за ред. В. Г. Кременя. К.: Знання, 2005. 767 с.
 16. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: навчальний посібник / А. А. Сбруєва, М. Ю. Рисіна, Н. Г. Осьмук; за заг. ред. проф. А. А. Сбруєвої. Суми: ВВП «Мрія», 2015. 250 с.
 17. Концепція козацької педагогіки. Режим доступу: https://studopedia.com.ua/1_396129_lektsiya--upravlenie-obrazovatelnim_protseptom-kak-pedagogicheskaya-problema.html
 18. Кравець В. Історія класичної та зарубіжної педагогіки та шкільництва: навчальний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів. Тернопіль, 1996. 436 с.
 19. Локшина О. І. Джурило А. П., Маріуц І. О., Шпарик О. М. Порівняльна освіта в умовах глобалізації: здобутки і перспективи відділу порівняльної педагогіки інституту педагогіки НАПН України. *Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні: актуальні проблеми теорії і практики*, 2017. №2. С. 77–83.
 20. Локшина О. І., Авшенюк Н. М., Овчарук О. В., Бородієнко О. В. Порівняльна педагогіка в Національній академії педагогічних наук України: кроки зростання. *Український педагогічний журнал*. 2016. № 2. С.5–12. ULR: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2016_2_3
 21. Левківський М. В. Історія педагогіки: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Центр навчальної літератури, 2008. 188 с.
 22. Любар О. О. Історія української школи і педагогіки: навч. посібник. К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. 450 с.
 23. Медвідь Л. А. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні: навчальний посібник. К.: Вікар, 2003. 335 с.
 24. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні. Нариси. (X – поч. XX ст.) / Ред. М. Д. Ярмаченка. К, 1991. 384 с.
 25. Руденко Ю. Д., Губко О. Т. Українська козацька педагогіка: витоки,

- духовні цінності, сучасність: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. Київ: МАУП, 2007.
26. Сбруєва А. А., Рисіна М. Ю. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: навчальний посібник. Суми: СумДПУ, 2000. 208 с.
27. Сисоєва С. О. Нариси з історії розвитку педагогічної думки: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 308 с.
28. Столярук Х. С. Професійний стандарт фахівця з управління персоналом: проблеми розробки та використання. *Соціально-трудова відносина: теорія та практика*. 2018. № 1. С. 312–322.
29. Улановська А. С. Організаційно-педагогічні засади діяльності Європейського студентського союзу як суб'єкта Болонського процесу: автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 - загальна педагогіка та історія педагогіки. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2017. 20 с.
30. Хрестоматія з історії педагогіки. Частина 1. Вітчизняна школа та педагогіка. Упорядники та автори вступних статей Рисіна М. Ю., Сбруєва А. А. Науковий редактор та автор передмови Сбруєва А. А. Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2003. 299 с.
31. Хрестоматія з історії педагогіки. Частина II: Зарубіжна школа і педагогіка / Упорядники та автори вступних статей Сбруєва А. А., Рисіна М. Ю. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2006. 432 с.
32. Чепіль М. М. Порівняльна педагогіка: навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. К : Академвидав, 2014. 216 с.
33. Шоробура І. М., Ткаченко У. Ю. Розвиток вищої освіти в Україні: компетентнісний підхід. Педагогічний альманах : зб. наук. праць. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2019. Вип. 41. С. 126– 131.